

Enstitüsü : **Sosyal Bilimler**
Anabilim Dalı : **Sanat Yönetimi**
Programı : **Sanat Yönetimi**
Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Nükhet Güz, Prof. Devrim Erbil**

Tez Türü ve Tarihi : **Yüksek Lisans – Ocak 2007**

KISA ÖZET
1980-1990 YILLARINDA TÜRKİYE'DE
PLASTİK SANATLAR ORTAMI

Yıldız Öztürk Ötkünç

Türkiye’de 1980-1990 yılları arasında plastik sanatlar ortamını değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma, on yıllık süreci toplumsal ve kültürel iklimin değişimi bağlamında ele alıp incelediği için tarihsel bir arka plan sunumunu da gerekli kılmıştır. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan önceki sosyo-kültürel gelişmelerin çözümlenmesi ve 1923’ten önceki dönemin mercek altına alınması tez kapsamına alınmıştır.

Üç ana başlıktan oluşan çalışmanın alt bölümlerinde, incelenen dönemlerin alt yapısını ve arka planını daha net görebilmek amacıyla, sosyo-ekonomik ve siyasi duruma da değinilmiştir.

Tezin birinci bölümünü Cumhuriyet’in kuruluşundan önce yaşanan kültürel değişimler oluşturmaktadır. Bu çerçevede, Osmanlı İmparatorluğu’nun Batılılaşma sürecine girişi ve bu dönüşümlerin Osmanlı Devleti üzerinde yarattığı kültürel ve toplumsal evrim incelenmiştir. Batılılaşma sürecini etkileyen en önemli itici güç kapitalist dünya ekonomisiyle bütünleşme eğilimidir. 18. yüzyılda Lale Devri’yle başlayan bu yönelişin, 19. yüzyıldan bu yana askeri ve bürokratik kanat tarafından yürütülmekte olduğu görülmektedir. Osmanlı bürokrasisi içinde Batı’yla yakın

temaslar, III. Ahmet döneminde başlamış, III. Selim, II. Mahmut ve II. Abdülhamit iktidarlarında hızlanarak devam etmiştir. Lale Devri'nde, özellikle peyzaj ve mimarlık alanlarında değişimler söz konusuysen, sonraki dönemde Batılı tarzda plastik değerlere ilgi duyulmaya başlanmıştır. Bu süreçte, Tanzimat ve ardından Meşrutiyet'in ilanı ile Batılılaşma çabalarının kurumsal niteliğe dönüştürülmeye çalışıldığı görülür. Ancak, bu çabalar ve eğilimler, yönetici sınıfla halk arasındaki düşünsel ve sosyo-ekonomik uçurumların azaltılmasından çok derinleşmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, yönetici elitin yaptığı yenilikler toplumun çoğu tarafından benimsenmemiş, çeşitli tepkilere yol açmıştır.

İkinci bölümde ise 1923-1980 yıllarında Türkiye'nin kültür ve sanat ortamındaki gelişmeler incelenmiştir. Alt bölümlerde, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, ülkede yaşanan köklü kültürel siyasal değişimler, tarihsel dönemlere ayrılarak ele alınmıştır. Bu bağlamda ilk olarak, çok partili siyasal döneme kadar incelenen bölümde, Cumhuriyet'in kültür siyasaları ve kurumsallaşma adımları irdelenmiştir. Osmanlı gibi geleneksel ve içe kapalı bir toplumu miras alan Cumhuriyet'in önder kadrosu, başından itibaren yüzünü Batı'ya dönmüş ve hedeflerini bu yönde koymuştur. 1950'lerden sonra Demokrat Parti'nin iktidara gelişiyle beraber, devletin kültür alanında yaptığı atılımlar yavaşlamış, sanatçı-devlet işbirliği gittikçe zayıflamıştır. Yeni hükümetin sanata ve sanatçıya desteğinin azalması sonucu, bu boşluğu özel sektörün doldurmaya çalıştığı görülür. Özellikle 1970'lerin ortasından başlayarak yoğun bir biçimde açılan özel galeriler, 1980'lerle birlikte bu alandaki etkisini daha fazla hissettirmiştir.

Üçüncü bölüm, çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır. "Türkiye'de 1980-1990 Döneminde Plastik Sanatlar Ortamı" başlığı altında ilk önce, 80'lerin dünya konjonktürüyle birlikte, yeni-liberal ekonomik programın uygulamalarına değinilmiştir. Ardından bu paradigma değişiminin toplumsal yaşamda ve kültürel alanda bıraktığı izlerin sanat ortamına yansması incelenmiştir. Bu bağlamda 1980'lerde, sanat ortamındaki değişimleri hazırlayan koşullar irdelenmiştir. Ayrıca, bu dönemde, devlet ve özel galerilerde düzenlenen bazı sergilere değinilmiştir.

Ekler bölümünde ise, sanatçılarla yapılan röportajlar sunulmuştur. Bu görüşmelerde sanatçıların, 80'li yılların Türkiye sanat ortamına ilişkin gözlem ve yorumlarına yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çağdaş sanat, görsel sanatlar, yeni liberalizm, modernizm.

University : **Istanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Social Sciences**
Department : **Art Management**
Programme : **Art Management**
Supervisor : **Prof. Dr. Nükhet Güz,**
Prof. Devrim Erbil
Degree Awarded and Date : **MA – January 2007**

ABSTRACT

This study aims to evaluate the fine arts environment between 1980-1990 within the context of social and cultural climate changes; for this reason it necessitates a historical background presentation. Therefore, the analysis of the socio-cultural changes before the establishment of Turkish Republic has also been included.

The research comprising of three main titles also included the socio-economical and political environment in its sub-titles for better analysing the background of the studied periods.

First chapter of the thesis is about the cultural changes before the establishment of Turkish Republic. Ottoman Empire's introduction to westernisation process and its cultural and social influence is analysed. The main factor affecting the westernisation process is the tendency of integration with the capitalist world economy. This inclination beginning in the 18th century has been enforced by the military and bureaucratic class. Relations of Ottoman bureaucracy with the western world has began in the rule of Ahmet III and been accelerated in the rules of Selim III, Mahmud II and Abdülhamit II. After the changes occurring in the realms of landscape and architecture in 18th. century, the main artistic interest has been in fine arts in western fashion. In this process, it can be observed that, with the proclamation of administrative reforms and constitutional monarchy, the westernization effort has attained an institutional aspect. But these efforts and inclinations has deepened the

socio-cultural gap between the ruling elite and the ruled people. Therefore, ruling elite's reforms has been encountered by reactions from most of the ruled class.

In the second chapter, developments in the cultural and artistic environment between 1923-1980 has been analysed. In the sub-chapters, cultural and political changes after the proclamation of republic has been evaluated within the context of historical periods. Thus firstly, the republic's cultural politics and institutionalisation efforts until the multi-party period has been discussed. It can be stated that the founder elite seeking to reform a closed social structure was western inclined. After the rule of Democratic Party in 1950's, state's cultural reforms has been declined and cooperation between the state and the artists weakened. The private sector attempted to fill this gap. Private art galleries intensively opening by the mid-1970's became to be influential in the realm.

The third chapter composes the main axis of the thesis. Under the heading of "Fine Arts Environment in Turkey Between 1980-1990", neo-liberal economical programs of the 1980's new world conjuncture is discussed. Then, this paradigm shift's influence on social and cultural life and its reflection on artistic environment are examined. In that context, conditions changing the artistic environment in 1980's are analysed. Besides, some exhibitions in public and private art galleries in that period are taken into consideration.

In appendix, interviews with the artists are presented. By those interviews, artists' observations and comments on the artistic environment in Turkey in 1980's are handled.

Keywords: Contemporary art, visual art, neoliberalism, modernism.